

MISKOLCI EGYETEM

**MŰSZAKI FÖLD- ÉS
KÖRNYEZETTUDOMÁNYI
KAR**

Tantárgy neve: **Mérnöki statisztika**

**MŰSZAKI FÖLD- ÉS KÖRNYEZETTUDOMÁNYI KAR BSc KÉPZÉS
(nappali munkarendben)**

TANTÁRGYI KOMMUNIKÁCIÓS DOSSZIÉ

**MISKOLCI EGYETEM
MŰSZAKI FÖLD- ÉS KÖRNYEZETTUDOMÁNYI KAR
NYERSANYAGELŐKÉSZÍTÉS ÉS KÖRNYEZETTECHNOLÓGIA INTÉZET**

Ajánlott félév: 3. félév

Tartalomjegyzék

1. Tantárgyleírás, tárgyjegyző, óraszám, kreditérték
2. Tantárgytematika (óraóra lebontva)
3. Minta zárthelyi
4. Vizsgakérdések
5. Egyéb követelmények

1. TANTÁRGYLEÍRÁS

(1.) Tantárgy neve: Mérnöki statisztika	Kreditértéke: 4
A tantárgy besorolása: kötelező	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹² : 50% előadás, 50 % gyakorlati foglalkozás (kredit%)	
A tanóra ¹ típusa és óraszám: 2 ea. + 2 gyak. az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....) Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ² (ha vannak):	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ³): írásbeli és szóbeli vizsga Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁴ (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 3.	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak): Matematika 2	
Tantárgy-leírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása	
<p>Bevezetés, a matematikai statisztika egy-egy alkalmazási példája bányá és geotechnikai, nyersanyagelőkészítési, műszaki földtudományi, ill. olaj- és gázmérnöki területen. Egydimenziós valószínűség-eloszlások. A valószínűségi változó fogalma. Az alapsokaság elméleti jellemzői. A várható érték és a szórás. Az eloszlás- és a sűrűségfüggvény definíciója és tulajdonságai. Nevezetes eloszlások sűrűség- és eloszlásfüggvényei (egyenletes, normál, standard normál, exponenciális, Poisson, student, khi-négyzet, stb.). Nevezetes eloszlások várható értéke és szórása. A normalizálás. Az alapsokaság elméleti jellemzőinek becslése véletlenszerű mintavételezéssel. A minta empirikus jellemzői: a mintaátlag, az empirikus szórás, a minta eloszlás- és sűrűségfüggvénye és a hisztogram. Adott minta nevezetes jellemzői: medián, módusz, leggyakoribb érték, stb. A korrigált empirikus szórás, miért kell korrigálni? A centrális határeloszlási tétel. Megbízhatósági intervallum becslése a várható értékre ismert szórás esetén. Megbízhatósági intervallum becslése a várható értékre, amikor a szórás nem ismert. Megbízhatósági intervallum becslése a szórásra.</p> <p>Az együtt változás jellemzése, a kovariancia fogalma. A Pearson-féle lineáris és a Spearman-féle rangkorrelációs együttható. Lineáris és nemlineáris regressziós módszerek. Helyfüggő paraméterek becslése geostatistikai (krigelési) eljárásokkal. Variogram modellek. Többdimenziós valószínűség-eloszlások. Többváltozós adatelemzés, a mérési adatok mátrixba rendezése és skálázása. Csoportosítási eljárások, hierarchikus és nem-hierarchikus klaszterelemzés. Mérnöki és földtudományi alkalmazások.</p>	
A 2-5 legfontosabb kötelező, illetve ajánlott irodalom (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Denkinger G.: Valószínűségszámítás. Nemzeti Tankönyvkiadó. ISBN 963-18-5239-3, 1993. 2. Faitli J. – Mucsi G. – Gombkötő I. – Nagy S. – Antal G.: Mechanikai eljárástechnikai praktikum. Miskolci Egyetemi Kiadó. 2017. 3. Faitli J.: Mintavételezés Előkészítőművekben. Egyetemi jegyzet. Kézirat. Miskolci Egyetem. 2013. 4. Faitli J.: Sampling in Processing Plants. Kézirat. Miskolci Egyetem. 2014. 5. Steiner Ferenc, 1990. A geostatistika alapjai. Tankönyvkiadó. 6. Horvai György (szerk.), 2001. Sokváltozós adatelemzés (kemometria). Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 	

¹ Nftv. 108. § 37. tanóra: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

² pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

³ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁴ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

7. Szabó Norbert Péter, 2011. Bevezetés a geostatisztikába. Elektronikus jegyzet. Miskolci Egyetem.
<http://www.uni-miskolc.hu/~geofiz/segedlet.html>.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetencia-elemeknek** (*tudás, képesség stb., KKK 7. pont*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

pl.:

Tudása:

- Ismeri a térinformatikai adatkezelés módszereit és a geoinformatikai rendszerek alapjait.
- Ismeri a nyersanyagkutatás, -kitermelés és -feldolgozás során alkalmazott technológiákat és azok technikai eszközeit, az eszközök működési elveit, szerkezeti egységeit.
- Ismeri a földtani közeg vizsgálatához alkalmazott mérési eljárásokat, azok eszközeit, műszereit, mérőberendezéseit.
- Ismeri szakterületén az üzemi mérési és szabályozó módszereket.
- Ismeri a környezetvédelmi szakterület műveléséhez szükséges általános és specifikus matematikai, természet- és társadalomtudományi elveket, szabályokat, összefüggéseket.
- Korszerű informatikai ismeretek birtokában használni tud szakmai adatbázisokat és specializációtól függően egyes tervező, modellező, szimulációs szoftvereket.
- Ismeri a környezetvédelmi szakterület tanulási, ismeretszerzési, adatgyűjtési módszereit, azok etikai korlátait és problémamegoldó technikáit.

Képes:

- Képes a műszaki földtudományi szakterület legfontosabb műszaki elméleteit, módszertani ismereteit az adott specializációhoz tartozó szakmai feladatok végrehajtásakor alkalmazni.
- Képes rendszerbe foglalva értelmezni a földtudományi szakterülethez kapcsolódóan megszerzett természettudományi elveket, összefüggéseket, ismeretanyagot.
- Képes a környezeti elemek és rendszerek korszerű mérőeszközökkel történő mennyiségi és minőségi jellemzőinek alapfokú vizsgálatára, mérési tervek összeállítására, azok kivitelezésére és az adatok értékelésére.

Attitűd:

- Törekszik a műszaki földtudományi szakterületen alkalmazott legjobb gyakorlatok, új szakmai ismeretek, módszerek megismerésére.
- Törekszik kreatív megoldások megtalálására feladatának megoldása során.
- Felelősséggel vallja és képviseli a mérnöki szakma értékrendjét, nyitottan fogadja a szakmailag megalapozott kritikai észrevételeket.

Autonómiája és felelőssége:

- Munkáját a fenntartható természeti erőforrás gazdálkodás elveinek tiszteletben tartásával végzi.
- Önálló véleménnyel rendelkezik a földtudományi szakterület adott specializációját érintő szakmai kérdésekről.
- Felelősséget vállal a szakvéleményében közölt megállapításokért és szakmai döntéseiért, az általa, illetve irányítása alatt végzett munkafolyamatokért.

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): **Prof. Dr. Faitli József, egyetemi tanár**

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*):

Prof. Dr. habil. Szabó Norbert, egyetemi tanár

2. TANTÁRGYTEMATIKA

Mérnöki statisztika
Tantárgytematika (ÜTEMTERV)
Aktuális tanév őszi félév
Környezetmérnök BSc, 3. félév, törzsanyag tárgya
Műszaki Földtudományi Mérnöki BSc, 3. félév, törzsanyag tárgya

Oktatási hét	Előadás tematika
1.	Alap mérnöki statisztikai alkalmazási példák a műszaki földtudományokban. Adatok vektorokba rendezése és statisztikai kiértékelése a társadalomföldrajzban. Geoinformatikai statisztikai alkalmazások. „Advanced” statisztikai módszerek a geofizikában. A mintavételezés 3+1 alapesete. Egy hányóban álló nagytömegű anyagalmaz értékének a becslése. Adott alapsokaság heterogeneitásának, azaz a szórásnak a becslése. Tableták hatóanyag tartalmának a szórása. Duna meder megfelelő szemcseméret-összetételű kővel való feltöltése, az eloszlásfüggvény becslése. Plusz egy: szennyezés továbbterjedésének monitoringja. A valószínűségi változó és a valószínűségeloszlás. Diszkrét és folytonos valószínűségi változók.
2.	Nevezetes diszkrét valószínűségeloszlások (Karakterisztikus, Hipergeometriai, Binomiális, Poisson). Kombinatorikai ismétlés. A permutáció, variáció és kombináció. Az eloszlásfüggvény definíciója és tulajdonságai. A sűrűségfüggvény definíciója és tulajdonságai. Nevezetes folytonos valószínűségeloszlások (Egyenletes, Normál, Standard normál, Exponenciális). A Gauss függvény vajon sűrűségfüggvény? Numerikus bizonyítás.
3.	Műveletek normál eloszlással. A normalizálás. A Gauss sűrűségfüggvény néhány értékének kiszámítása adott helyeken. Különböző feladatok annak kiszámítására, hogy adott normál eloszlású valószínűségi változó (pl. fiúk és lányok IQ-ja) hány százaléka kisebb, vagy nagyobb adott értékeknél. A normál eloszlás sűrűségfüggvényének numerikus integrálása. A várható érték. A szórás. A vizsgált nevezetes eloszlások várható értékének és szórásának a meghatározása a $D^2(\xi) = M(\xi^2) - M^2(\xi)$ összefüggés felhasználásával.
4.	Valószínűségeloszlások egyéb jellemzői, a medián és a módusz. A matematikai statisztika céljai. A mintavételezés. Az n elemű mintasorozat. Az átlag várható értéke. Az átlag szórása. Az alapsokaság elméleti jellemzőinek a becslése az n elemű mintasorozat alapján. Az empirikus szórás miért ad torzított becslést a szórásra kis mintaelemszám esetén?
5.	Az n elemű mintasorozat elemeinek osztályba sorolása majd az empirikus eloszlásfüggvény, a hisztogram és az empirikus sűrűségfüggvény meghatározása. Függvényillesztés. Mi a különbség a hisztogram és az empirikus sűrűségfüggvény között? A centrális határeloszlási tétel.
6.	Megbízhatósági intervallum az alapsokaság várható értékére, ha ismert a szórás és egy n elemű mintasorozat, az un. z-próba. A standard normál eloszlás jellemző sűrűség- és eloszlásfüggvénye. A standard normál eloszlás adott értékeinek számítása az excel programmal. Megbízhatósági intervallum az alapsokaság várható értékére, ha csak a minta eredménye ismert.
7.	A hibamargó értelmezése és kiszámítása. A t-eloszlás jellemző sűrűség- és eloszlásfüggvénye. A t-eloszlás adott értékeinek számítása az excel programmal. Megbízhatósági intervallum az alapsokaság szórására, ha csak a minta eredménye ismert. A khinégzet-eloszlás jellemző sűrűség- és eloszlásfüggvénye. A khinégzet-eloszlás adott értékeinek számítása az excel programmal.
8.	Bevezetés: adateloszlások, sűrűség- és eloszlásfüggvények. Az adatrendszer

	jellemző értékei.
9.	Mérési változók együtt változásának jellemzése, a kovariancia fogalma. A Pearson-féle (lineáris) és a Spearman-féle (nemlineáris) rangkorrelációs együtttható. Lineáris és nemlineáris regressziós módszerek.
10.	Helyfüggő paraméterek becslése geostatistikai (krigelési) eljárásokkal, variogram modellek.
11.	Többdimenziós valószínűség-eloszlások. Többváltozós adatelemzés alapjai, a mérési adatok mátrixba rendezése és a változók skálázása.
12.	Csoportosítási eljárások, hierarchikus és nem-hierarchikus klaszterelemzés.
13.	Mérnöki és földtudományi alkalmazások bemutatása.
14.	

Oktatási hét	Gyakorlat tematika
1.	Feladatok a számtani átlag kétféle kiszámítási módjára. Az átlag, az empirikus szórás és a korrigált empirikus szórás kiszámítása kézi számológéppel statisztika üzemmódban és excel programban számítógéppel. A standard normál eloszlás eloszlás- és sűrűségfüggvényének ábrázolása. Az értékek kiolvasása táblázatból, illetve excel program segítségével. A sűrűségfüggvény alatti terület kiszámítása adott intervallumon. Az excel program használata a standard normál eloszlás jellemző értékeinek a meghatározására.
2.	A t-eloszlás, eloszlás- és sűrűségfüggvényének ábrázolása. Az értékek kiolvasása táblázatból, illetve excel program segítségével. A sűrűségfüggvény alatti terület kiszámítása adott intervallumon. Az excel program használata a t-eloszlás jellemző értékeinek a meghatározására. A khinégyzet eloszlás, eloszlás- és sűrűségfüggvényének ábrázolása. Az értékek kiolvasása táblázatból, illetve excel program segítségével. A sűrűségfüggvény alatti terület kiszámítása adott intervallumon. Az excel program használata a khinégyzet eloszlás jellemző értékeinek a meghatározására.
3.	Kombinatorikai ismétlés. A permutáció, variáció és kombináció. Feladatok diszkrét valószínűségeloszlások valószínűségeinek a számítására (Karakterisztikus, Hipergeometriai, Binomiális, Poisson). Feladatok folytonos valószínűségeloszlások valószínűségeinek a számítására (Egyenletes, Normál, Standard normál, Exponenciális).
4.	Egy mérés, azaz az n elemű mintasorozat kiértékelése, a várható érték és a szórás becslése. A relatív szórás kiszámítása. Megbízhatósági intervallum számítása a várható értékre. A hibamargó számítása. Iteratív feladatok megoldása, amikor az a kérdés, hogy legalább hány elemű mintát kell venni ahhoz, hogy adott megbízhatósági intervallumot becsülhessünk.
5.	Az n elemű mintasorozat elemeinek osztályba sorolása majd az empirikus eloszlás függvény, a hisztogram és az empirikus sűrűség függvény meghatározása. Függvényillesztés, az eloszlásfüggvény becslése. A medián és a módusz, ill. egyéb nevezetes valószínűségi változó értékek meghatározása. Megbízhatósági intervallum az alapsokaság várható értékére, ha ismert a szórás és egy n elemű mintasorozat, azaz a z-próba elvégzése. Megbízhatósági intervallum számítása a szórásra a khinégyzet-eloszlás segítségével adott n elemű mintasorozat eredményei alapján.
6.	1. Zárthelyi dolgozat
7.	Bevezetés a MathWorks Matlab programnyelvbe, a Statistical Toolbox néhány eleme. Átlag, medián, súlyozott átlag számítása. Sűrűség- és eloszlásfüggvények paramétereinek meghatározása.

8.	A korrelációs együttható számítása. Gyakorlati problémák korrelációs mátrixa. Pl. földmágneses adatok térbeli korrelációja.
19.	Mágneses adatok krigelése Golden Software Surfer programmal.
10.	Lineáris és nemlineáris regressziós gyakorlatok. Bizonyítás a regressziós koefficiensek nevezetes statisztikai paraméterekkel való előállítására.
11.	Léptékváltási gyakorlatok. Klaszteranalízis a MathWorks Matlab programcsomag segítségével.
12.	2. Zárthelyi dolgozat
13.	Szimulált konferencia, powerpoint előadások bemutatása. Pótzárthelyi dolgozat, javítás.

3. MINTA ZÁRTHELYI

I. zárthelyi feladat (A)

Mérnöki statisztika

1. Egy csővezeték adott pontjában az áramló közeg sebességét lézer Doppler sebességmérő segítségével mértük meg 30 egymást követő pillanatban. A mért értékek [m/s] dimenzióban, nagyság szerint sorba rendezve:

2,14   2,22   2,26   2,28   2,32   2,33   2,35   2,36   2,38   2,39   2,41   2,42
2,42

2,42   2,45   2,46   2,47   2,47   2,48   2,49   2,52   2,52   2,54   2,56   2,58
2,63

2,64   2,64   2,68   2,74

- Becsülje meg a sebesség eloszlásának a szórását és a várható értékét.
- Becsülje meg az eloszlás- és a sűrűség függvényt.
- Ábrázolja a hisztogramot.
- Az empirikus sebesség-sűrűségfüggvényen ábrázolja annak a normáleloszlásnak a sűrűségfüggvényét, amelynek a sebesség átlag a várható értéke és a sebesség korigált empirikus szórás a szórása.
- 95 %-os megbízhatósági szint mellett milyen tartományba esik a sebesség várható értéke?
- Legalább hány mérést kell végezni ahhoz, ha az e. pontban meghatározott megbízhatósági intervallum 9/10-ed része hibával szeretnénk intervallumot illeszteni?
- 96 %-os megbízhatósági szint mellett milyen tartományba esik a sebesség szórása?

4. VIZSGAKÉRDÉSEK

Mérnöki statisztika

1. Az alapsokaság elméleti jellemzői és azok tulajdonságai. A valószínűségi változó fogalma. Diszkrét és folytonos valószínűségi változók. Nevezetes eloszlások.
2. Az alapsokaság elméleti jellemzőinek a becslése egy n elemű mintasorozat alapján, a minta empirikus jellemzői.
3. A centrális határeloszlási tétel. Megbízhatósági intervallum az alapsokaság várható értékére, ha ismert a szórás és egy n elemű mintasorozat, az ún. z -próba.
4. Megbízhatósági intervallum az alapsokaság várható értékére, ha csak a minta eredménye ismert. A hibamargó értelmezése és kiszámítása.
5. Megbízhatósági intervallum az alapsokaság szórására, ha csak a minta eredménye ismert.
6. Mérési változók együtt változásának jellemzése, a kovariancia fogalma. A Pearson-féle (lineáris) és a Spearman-féle (nemlineáris) rangkorrelációs együttható.
7. Lineáris és nemlineáris regressziós módszerek.
8. Helyfüggő paraméterek becslése geostatistikai (krigelési) eljárásokkal, variogram modellek.
9. Többdimenziós valószínűség-eloszlások. Többváltozós adatelemzés alapjai, a mérési adatok mátrixba rendezése és a változók skálázása.
10. Csoportosítási eljárások, hierarchikus és nem-hierarchikus klaszterelemzés.

5. EGYÉB KÖVETELMÉNYEK

Nincs

Miskolc, 2023. április 11.

Dr. Nagy Sándor
intézetigazgató egyetemi docens

Prof. Dr. Fajtli József
egyetemi tanár